

УДК 37.016:80:81'25:378.147.091.33-047.64(045)
DOI 10.32999/ksu2413-1865/2019-88-9

СУЧАСНИЙ СТАН ДОСЛІДЖЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ СФОРМОВАНOSTІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Король Тетяна Григорівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри методики викладання іноземних мов
й інформаційно-комунікаційних технологій
Київський національний лінгвістичний університет
koroltatyanalq@gmail.com
orcid.org/0000-0002-7240-6056

У статті представлено результати комплексного аналізу сучасних наукових вітчизняних та зарубіжних джерел у галузі лінгвістики й перекладознавства, психології й психолінгвістики, дидактики й методики навчання іноземних мов і перекладу, пов'язаних із проблемою контролю сформованості в майбутніх філологів перекладацької компетентності. Автор статті розглядає теоретичні аспекти реалізації контролю загалом і тестування зокрема в методиці навчання іноземних мов з точки зору їх можливої адаптації до потреб здійснення контролю сформованості у студентів перекладацької компетентності. Представлений аналіз відповідних лінгвістичних і перекладознавчих джерел довів необхідність в уточненні змісту та функцій перекладознавчого аналізу тексту для розробки системи контролю перекладацької компетентності. Адаже глибше вивчення й розуміння лексико-граматичних, стилістичних та структурних особливостей текстів різних галузей знань є корисними з точки зору оцінки їхнього рівня складності, а також подальшої деталізації структури перекладацької компетентності. Чинні підходи та моделі оцінки якості перекладу також підлягають ретельному розгляду з метою створення на їх основі мотивувальних та практичних засобів контролю, які можуть ефективно використовуватися в навчальному процесі.

Спираючись на відповідні психологічні й психолінгвістичні джерела, автор пропонує контролювати й оцінювати не лише продукт, а й процес перекладу з метою отримання надійної й валідної інформації щодо рівня сформованості у студентів перекладацької компетентності, у тому числі й за рахунок розробки системи так званого перехресного контролю або оцінювання з різних позицій та під різним кутом зору. У цьому контексті органічне поєднання контролю з боку викладача, само- й взаємоконтролю є не лише запорукою створення ефективної системи контролю сформованості у студентів перекладацької компетентності, а й передумовою формування й вдосконалення у них належних навичок, умінь і стратегій само- й взаємоконтролю, необхідних для здійснення професійної перекладацької діяльності. Розробка таких засобів контролю також вимагає урахування особливостей пам'яті, мислення, творчих здібностей майбутніх філологів, що дозволяє реалізувати індивідуалізований та диференційований підходи до контролю сформованості перекладацької компетентності загалом. Як наслідок, визначено теоретичні передумови ефективної організації такої системи контролю в умовах вітчизняних закладів вищої освіти та виокремлено перспективні напрями подальших досліджень.

Ключові слова: *перекладацька компетентність, контроль у навчанні перекладу, майбутні філологи, види контролю, засоби контролю, оцінювання якості перекладу.*

CONTEMPORARY RESEARCH STATE OF THE PROBLEM OF TRANSLATION COMPETENCE ASSESSMENT

Korol Tetiana Hryhorivna
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Postdoctoral Student at the Department of Foreign Languages Methodology
Teaching and Information and Communication Technologies
Kyiv National Linguistic University
koroltatyanalq@gmail.com
orcid.org/0000-0002-7240-6056

The given article deals with the analysis of modern scientific studies conducted both abroad and in Ukraine on the problem of prospective philologists' translation competence assessment. The author considers theoretical issues of assessment in general and testing in particular applied in foreign language training that can be easily adjusted and transformed to meet the needs of translation competence assessment.

The carried out overview of relevant linguistic and theoretical translation sources resulted in the necessity to specify the content and function of translation-oriented text analysis for the translation competence assess-

ment system. Deeper linguistic insights into lexical, grammatical, stylistic and structural features of the texts representing particular subject areas or spheres are deemed to be essential for their difficulty evaluation as well as for the further translation competence structure elaboration. Available translation quality assessment (TQA) models and approaches should be thoroughly investigated and used for the development of both motivating and practical assessment procedures to be applied in class.

Psychological and psycholinguistic studies prove the need in the assessment of both translation product and process to ensure valid and reliable evaluation of the students' translation competence level due to the development of so called cross-assessment from different perspectives. The combination of hetero-, self- and peer-assessment procedures appears to be crucial for the elaboration of the efficient assessment system and development of students' self- and peer-assessment skills and strategies. Prospective philologists' cognitive, creative and mnemonic peculiarities should be also taken into account while constructing and developing assessment tools reflecting individualized and differentiating approach to the assessment of translation competence level.

Finally, the available technologies for training different translation aspects and types are analysed from the point of view of their correlation, assessment tools and criteria involved. They should be consolidated and arranged into unique system of translation competence assessment applied in modern higher educational establishments.

Key words: *translation competence, assessment in translation training, prospective philologists, types of assessment, assessment tools and instruments, translation quality assessment (TQA).*

Постановка проблеми. Невпинний розвиток сучасного глобалізованого суспільства генерує все нові й нові вимоги до професійної підготовки майбутніх філологів, покликаних надавати якісні перекладацькі послуги в умовах загостреної конкуренції. Це, у свою чергу, змушує методистів шукати перспективні шляхи вдосконалення фахової підготовки студентів, які навчаються у вітчизняних закладах вищої освіти (далі – ЗВО) за спеціальністю 035 «Філологія» (спеціалізація «Германські мови та літератури (переклад включно)»). Один з альтернативних напрямів вирішення цієї проблеми вбачаємо в розробленні й імплементації ефективної відкритої системи контролю сформованості в майбутніх філологів перекладацької компетентності, здатної не лише консолідувати навчальний процес та об'єктивно оцінювати його результати, а й гнучко реагувати на динамічні зміни зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значні напрацювання в галузі контролю в навчанні іноземних мов можуть бути цілком успішно екстрапольовані й адаптовані з метою належної організації контролю в навчанні перекладу майбутніх філологів в умовах сучасних вітчизняних ЗВО. Так, нині узагальнено цілі, завдання й функції основних видів контролю, що реалізуються на відповідних етапах у різних умовах навчання іноземних мов (К. Гром (1999 р.), А. Конишева (2004 р.), С. Копилова (2012 р.), Н. Коваленко, А. Смирнова (2013 р.), А. Миролюбов (2001 р.), D. Tsagari, J. Vanerjee (2016 р.) та ін.). У працях Н. Гутаревої (2005 р.), О. Петрашук (2000 р.), Дж. Бойл (2007 р.) описано процедуру визначення та безпосередньо укладено ієрархію об'єктів контролю рівня

сформованості в різних суб'єктів навчального процесу іншомовної комунікативної компетентності загалом. Дослідження О. Заруцької (2010 р.), О. Молокович (2001 р.), Б. О'Саллівана (2008 р.), О. Пальмової (2013 р.), О. Української (2009 р.), Р. Х'юза (2002 р.) присвячені розробленню методик контролю сформованості компетентності в говорінні; О. Кміть (2000 р.), Я. Крапчатової (2014 р.) – в аудіюванні; А. Буран (2005 р.), О. Гришиної (2014 р.), Дж. Олдерсона (2000 р.), Дж. Колдвелла (2008 р.), Т. Король (2012 р.), Т. Кушнар'євої (2006 р.), Г. Циммерман (2007 р.) – у читанні тощо. Окреме місце серед праць такого характеру належить дослідженню різноманітних аспектів тестового контролю в навчанні іноземних мов (О. Квасова (2009 р.), М. Челишкова (2002 р.), L. Bachman, A. Palmer (1996 р.), V. Janesick (2001 р.), F. Davidson (2002 р.), G. Fulcher (2009 р.), R. Kopriva (2008 р.), M. Milanovic (2002 р.), T. McNamara (2006 р.) та ін.), яке, на наш погляд, хоча й із певними застереженнями та трансформаціями, усе ж має знайти своє гідне місце в розробленні засобів контролю сформованості в майбутніх філологів перекладацької компетентності.

Потужною теоретичною базою цього дослідження також мають стати праці, присвячені вивченню основ контролю й оцінювання перекладу взагалі (С. Angelelli (2009 р.), F. Arango-Keeth (2003 р.), A. Darwish (2001 р.), J. House (2001 р.), A. Hurtado Albir (2002 р.), E. Huertas-Barros, S. Vandepitte, E. Iglesias-Fernández (2018 р.), S. Lauscher (2000 р.)) та окремих його видів (М. Ігольникова, Л. Черноватий (2009 р.)); особливостей контролю сформованості перекладацької компетентності (J. Eukmans (2013 р.), J. Eukmans, Ph. Anckaert (2017 р.),

J. Eskelinen, M. Pakkala-Weckstr'm (2016 p.), M. Orozco (2002 p.), PACTE group (2014 p.), C. Stansfield (1992 p.), C. Waddington (2001 p.), M. Williams (2013 p.); аналізу структури та змісту національних сертифікаційних перекладацьких іспитів (G. Floros (2013 p.), M. Liu (2013 p.), F. Wu (2013 p.)); моделей та критеріїв оцінки якості перекладу загалом (J. House (2001 p.), Al-Qinai (2000 p.), M. Williams (2004 p.)) та певних видів усного перекладу зокрема (О. Алікіна (2011 p.), Л. Кушніна (2010 p.), Л. Циган (2011 p.), Н. Вйлер (1986 p.), F. P'schaker (2001 p.)); класифікації перекладацьких помилок (Д. Бузаджи (2009 p.), А. Шевнін (2005 p.), М. Kim (2009 p.), С. Sйguinot (1989 p.), С. Waddington (2003 p.)); використання альтернативних засобів оцінювання результату й процесу виконання перекладу, а саме перекладацьких щоденників (О. Fox (2000 p.)), перекладацьких звітів та коментарів студентів (Chris C.-C. Shei (2005 p.), M. Orlando (2012 p.)), таблиць оцінки якості виконаного перекладу на професійному рівні (I. Мйар, А. Nadjar (2009 p.)) та ін.

У цьому контексті варто також згадати низку праць, присвячених створенню окремих методик навчання того чи того виду або аспекту перекладу, що цілком логічно завершуються розробленням певних форм і засобів контролю, здебільшого покликаних оцінити якісні зміни у сформованості компонентів перекладацької компетентності студентів. На наш погляд, усі вони мають неабиякий потенціал, оскільки інтегровані до конкретної методики навчання, що пройшла емпіричну перевірку в умовах реального навчального процесу, ураховують специфіку навчання окремого виду перекладу, що реалізується в певній галузі, тому однозначно позбавлені зайвої абстрактності та надмірної теоретизованості. Попри це, такі форми і засоби контролю зазвичай мають дещо дискретний та фрагментарний характер, далеко не завжди відображають особливості загальної системи навчання майбутніх філологів у вітчизняних ЗВО та специфіку системи контролю, призначеної для підвищення її ефективності. Тому виникає цілком обґрунтована потреба в певному узагальненні й узгодженні розроблених у такий спосіб положень організації й реалізації контролю шляхом їх безпосереднього втілення в ефективній функціональній системі контролю сформованості в студентів перекладацької компетентності.

Мета статті полягає в аналізі вітчизняних і закордонних наукових джерел, релевантних проблемі контролю сформованості перекладацької компетентності, та виокремленні тих її аспектів, що потре-

бують уточнення й поглибленого вивчення з урахуванням специфіки сучасної фахової підготовки вітчизняних філологів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для досягнення поставленої мети вважаємо за необхідне звернутися до відповідних праць у галузі лінгвістики й перекладознавства, психології та психолінгвістики, дидактики загалом й методики навчання іноземних мов і перекладу зокрема.

Перша група досліджень становить неабиякий інтерес, адже перекладознавчі студії нерідко супроводжуються певними методичними коментарями й складають потужну теоретичну базу для подальших методичних пошуків. Аналіз таких фундаментальних перекладознавчих праць, як публікації Р. Міньяр-Белоручева (1969 p.), А. Швейцера (1988 p.), Я. Рецкера (1988 p.), І. Корунця (2000 p.), В. Коптілова (2002 p.), В. Карабана (2004 p.), М. Гарбовського (2007 p.), І. Алексєєвої (2008 p.), З. Львовської (2008 p.) та ін., дозволяє укласти категоріальний апарат дослідження, а саме: уточнити зміст поняття «переклад» як об'єкта навчання й контролю; конкретизувати й дібрати функціональну класифікацію видів письмового й усного перекладу, затребуваних на сучасному ринку перекладацьких послуг та доцільних з погляду програмних вимог до підготовки здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти; визначити основні теоретичні вимоги до якості тексту перекладу з позицій його еквівалентності, адекватності й гармонійності.

Безпосереднє практичне втілення цих вимог знаходимо в сучасних європейських стандартах якості надання перекладацьких послуг (European Quality Standard BS EN 15038:2006, 2006 p.; Standard Guide for Language Interpretation Services – SG LIS, 2007 p.; Translation Services – Requirements for Translation Services ISO 17100:2015; National Occupational Standards in Interpreting (2006 p.); National Occupational Standards in Translation (2006 p.) тощо), які обов'язково мають враховуватися під час укладення вимог до якості професійної підготовки майбутніх філологів із подальшим їх відображенням у змісті контролю сформованості в студентів перекладацької компетентності.

Праці перекладознавчого спрямування також репрезентують чинні моделі реалізації перекладацького аналізу тексту, створені на основі лінгвостилістичного (М. Брандес, В. Провоторов (2001 p.)), функціонального (І. Алексєєва (2004 p.), В. Комісаров (2011 p.), С. Nord (2005 p.)), когнітивного й дискурсивного (Н. Кравченко (2012 p.), С. Максимов (2017 p.), Т. Серова, А. Науголь-

них (2008, 2018 рр.) та синергетичного (М. Дорофєєва (2016 р.)) підходів. Водночас вони мають бути адаптовані до емпіричного застосування в методичних цілях (Лазарева, 2015), зокрема шляхом визначення й узгодження функцій перекладацького аналізу тексту та його змісту, як в безпосередній реалізації перекладацької діяльності, так і в оптимізації контролю формування в студентів перекладацької компетентності, що дозволить уточнити в цьому контексті її компонентно-елементний склад, визначити критерії відбору текстів як основних засобів контролю й ранжувати їх за рівнем складності, урізноманітнити допоміжні способи і засоби реалізації відповідних видів і форм контролю, провести ревізію моделей та критеріїв оцінки якості отриманого тексту перекладу (Княжева, 2012).

Адже варто зазначити, що попри те, що оцінка якості перекладу (Translation Quality Assessment) як окремий напрям дослідження в сучасній теорії і практиці переживає своє бурхливе становлення і розвиток, зокрема завдяки активному застосуванню автоматизованих систем перекладу (CAT software), одностайності серед дослідників щодо алгоритмів і критеріїв її здійснення так досі й не досягнуто. Здебільшого праці цього спрямування диференціюють оцінювання: 1) виконавця перекладу, а саме його рівня фахової компетентності (шляхом сертифікації професійними спілками / асоціаціями, урядовими установами та навчальними закладами) (Stejskal, 2006); 2) процесу перекладу (такі процедури закріплено у вищезгаданих професійних стандартах надання перекладацьких послуг). У нашому випадку контроль виконання перекладу дозволяє не лише підвищити об'єктивність і достовірність отриманих даних щодо рівня сформованості в студентів як окремих її компонентів, так і перекладацької компетентності загалом, а й визначити потенційні труднощі та попередити чи навіть виправити помилки виконання перекладу на окремому етапі навчального процесу, забезпечуючи в такий спосіб функцію зворотного зв'язку та створюючи умови до так званого перехресного контролю, коли той самий об'єкт оцінюється за допомогою різних форм, способів і засобів із різних перспектив, зокрема й в опосередкованому режимі; 3) продукту перекладу, який пропонують вивчати з позицій якісних характеристик (з використанням холістичних шкал, основною вадою яких вважають певну частку суб'єктивності) або кількісних показників (шляхом підрахунку й урахування характеру / критичності допущених помилок) (Colina, 2009: 237; Williams, 2004).

Варто зауважити, що в умовах реального виконання перекладів фахівцями з метою оцінки якості отриманого продукту застосовують саме схеми кількісного аналізу якості із системою нарахування штрафних балів як-от SICAL, LISA, SAE J2450, QAT, TAUS (Martinez, 2014). Тоді як у сучасній методиці навчання перекладу спостерігається протилежна тенденція: попри неабияку популярність цього методу оцінювання якості перекладу, зумовлену передусім його практичністю (Черноватий, 2014), усе більше викладачів-практиків відмовляються від нього через його негативний характер та деструктивний вплив на позитивну мотивацію студентів до виконання перекладацької діяльності (Циган, 2010). На наш погляд, необхідно віднайти раціональний баланс різних підходів до оцінювання якості текстів перекладу, зокрема й з використанням можливостей відповідного програмного забезпечення, що дозволить підвищити практичність та економічність здійснення контролю в умовах сучасних ЗВО, отже, зменшити навантаження на викладача.

Лінгвістичні джерела, у свою чергу, забезпечують необхідну теоретичну базу для укладення різноманітних перекладознавчих типологій, з'ясування характерних жанрово-стилістичних особливостей текстів окремої галузі, визначення їхніх потенційних лексичних, граматичних і стилістичних проблем перекладу й окреслення продуктивних перекладацьких стратегій для їх вирішення. Комплексне врахування вищезазначених чинників дозволить не лише раціонально систематизувати типи текстів з нарощуванням рівня їхньої складності й насиченості перекладацькими проблемами, а й конкретизувати зміст перекладацької компетентності як здатності виконувати різні види перекладу текстів окремої галузі.

Дослідження психологічних і психолінгвістичних основ перекладацької діяльності дозволяють: 1) визначити її структуру та зіставити окремі етапи з відповідними відрізками навчального процесу й релевантними перекладацькими навичками, вміннями і здатностями, що підлягають спершу формуванню й удосконаленню, а згодом контролю в заданий момент часу (Н. Гавриленко (2006 р.)); 2) з'ясувати місце і роль, характер і зміст механізмів само- й взаємоконтролю в цьому процесі (Я. Крапчатова (2014 р.), Р. Усов (2003 р.), F.S.M. Al-Emara (2016 р.), М. Beiranvand, G. Gollandouz (2017 р.), Е. Deysel (2018 р.), Y. Fowler (2007 р.), М. Hidayat (2013 р.), S. Insai (2017 р.), М. Milcu (2012 р.), В. Robinson

(2009 p.), G. Parvizi (2016 p.), E. Pinazo (2009 p.), Z. Lee (2015 p.), X. Li (2018 p.), K. Wang (2013 p.); 3) описати специфіку когнітивних (E. Angelone (2010 p.), J. Danks (1997 p.), M. Ehrensberger-Dow (2015 p.), Z. Lin (2011 p.), S. Teimooriyan (2017 p.)), креативних (C. Ruschensky (2015 p.), Q. Wang (2010 p.)) і мнемічних (A. Kriston (2012 p.), A. Mizuno (2005 p.), T. Signorelli (2011 p.), Timařová (2008 p.)) процесів, що розгортаються під час виконання відповідних видів перекладу; 4) виокремити психологічні чинники становлення перекладацької компетентності майбутніх філологів (O. Кочубей (2016 p.), A. Akbari (2017 p.), A. Karimnia, M. Mahjubi (2013 p.), R. Shaki (2017 p.)). На цій підставі мусимо визначити пріоритетними для дієвої системи контролю сформованості в майбутніх філологів перекладацької компетентності розроблення й залучення на регулярній основі засобів не лише контролю з боку викладача, а й само- та взаємоконтролю. Крім того, доречно застосовувати різноманітні засоби контролю, які б дозволяли максимально диференціювати й індивідуалізувати його реалізацію в навчальному процесі, ураховуючи не лише індивідуальний рівень сформованості відповідних перекладацьких навичок і вмінь, а й індивідуально-психологічні особливості когнітивних, креативних та мнемічних процесів студентів, що забезпечує максимальний розвивальний та формувальний вплив, дещо нівелюючи водночас оцінювальну функцію контролю (Гончарова, 2015: 8).

Серед дидактичних і методичних праць пропонуємо розглянути методики формування в майбутніх філологів тих чи тих компонентів білінгвальної комунікативної компетентності з урахуванням специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності та власне праці з методики навчання перекладу та його окремих видів / аспектів, що логічно завершуються розробленням певних засобів контролю.

Варто зауважити, що перший напрям представлений найменшою кількістю досліджень. Так, С. Амеліна (2014 p.), Т. Василенко (2015 p.), Е. Горбач (2013 p.), І. Данилова (2004 p.), А. Ольховська (2012 p.) вивчали проблеми формування лексичної та граматичної компетентностей майбутніх філологів; І. Халеева (1989 p.) – навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності загалом; Ю. Бірюкова, О. Марченко (2016 p.) – навчання читання зокрема; Т. Горєва, О. Кавардакова (2017 p.), О. Мартиненко (2018 p.), М. Коваленко (2017 p.), Л. Кривошликова (2012 p.), А. Пушкіна, М. Рєпіна (2009 p.), К. Руцька (2013 p.) –

формування компетентності в аудіюванні, Я. Крапчатова (2014 p.) – методику самої взаємоконтролю рівня її сформованості в студентів-філологів; Т. Шрайдман (2010 p.) – навчання монологічного говоріння усних перекладачів; Я. Ємельянова (2010 p.), Д. Шумаков (2013) – формування їхніх лінгвокраїнознавчої та соціокультурної компетенцій відповідно; Л. Демчук (2005 p.) – формування лінгвокомунікативної компетентності загалом. Усі виокремлені в такий спосіб об'єкти навчання так чи інакше увійдуть до переліку опосередкованих об'єктів контролю сформованості перекладацької компетентності, адже завжди впливають на перебіг процесу й отриманого результату в перекладі. Зазвичай у таких дослідженнях залишають поза увагою проблему сформованості в студентів відповідних компонентів комунікативної компетентності в мові перекладу (відповідно до європейських стандартів – рідної), яка особливо гостро постає в умовах галузевого перекладу, корелюючи водночас з опануванням відповідних фонових / експертних знань.

Насамкінець, серед безпосередньо методичних досліджень проблеми навчання перекладу виокремлюємо праці В. Комісарова (1997 p.), О. Лавриненка (2011 p.), Л. Нелюбіна (2009 p.), Л. Черноватого (2013 p.), А. Штанова (2011 p.), S. Colina (2003 p.), присвячені загалом проблемам методики навчання перекладу як спеціальності. Крім того, О. Аліпічев (2007 p.), В. Мітягіна (2012 p.), Л. Латишев, В. Провоторов (2001 p.), О. Оберемко (2003 p.), С. Панов (2017 p.), J. Kearns (2008 p.), D. Gile (2009 p.) дещо детальніше розробляли структуру і зміст підготовки перекладача у ЗВО; В. Сдобніков (2015) визначив принципи навчання перекладу.

Різнманітні структури перекладацької компетентності та моделі її формування представлені в працях М. Вербицької (2010 p.), F. Alves (2007 p.), S. Campbell (1991 p.), S. Cheng (2017 p.), EMT expert group (2009, 2017 pp.), O. Eser (2015 p.), J. Fraser (2000 p.), S. Göpferich (2011 p.), D. Kelly (2005 p.), D. Kiraly (2012 p.), A. Neubert (2000 p.), PACTE group (2000, 2003, 2017 pp.), P. Pietrzak, M. Deckert (2016 p.), A. Рум (2003 p.), J. Vienne (1998 p.) та ін. Дослідження цілої низки авторів присвячено розробленню методик формування окремих компонентів перекладацької компетентності, а саме: особистісних якостей перекладача (М. Прозорова (2004 p.)); пізнавальної самостійності перекладача (Е. Бабаскіна (2011 p.), В. Голишев (2016 p.), Л. Тархова (2006 p.)); його готовності до

творчої діяльності (О. Шупта (2005 р.)); текстотвірної компетентності в письмовому перекладі в різних парах мов (Т. Кавицька (2015 р.), С. Королькова (2006 р.)); інформаційно-технологічної компетентності (Ю. Колос (2010 р.)); операційної компетенції (О. Федотова (2014 р.)) тощо.

Основи навчання майбутніх філологів письмового перекладу закладено в працях Н. Казанцевої (2010 р.), О. Кузяєвої (2014 р.), Л. Максименко (2015 р.), А. Христюбова (2013 р.) та ін. Більш детально цю проблему розглядали: Ю. Іванова (2005 р.) – навчання художнього перекладу; Т. Пасічник (2011 р.) – навчання письмового двостороннього перекладу ділових листів; К. Шевелько (2016 р.) – навчання анотаційного й реферативного перекладу учнів старших класів шкіл із поглибленим вивченням іноземної мови; В. Ігнатенко (2017 р.) – навчання анотаційного й реферативного перекладу франкомовних науково-технічних текстів; Я. Фабрична (2015 р.) – навчання письмового двостороннього перекладу з використанням мовного портфеля. Варто зазначити, що саме остання праця становить певний інтерес для нашого подальшого дослідження.

Вивчення проблеми навчання усного перекладу сконцентровано навколо: 1) особливостей формування компетентностей в усному послідовному перекладі взагалі (Є. Тихонова (2014 р.), А. Пушкіна (2015 р.), Є. Червінко (2014 р.)) та в окремих його галузях, а саме: у галузі прав людини (Т. Ганічева (2008 р.)), у галузі науки і техніки (А. Володько (2018 р.)), у фінансово-банківській галузі (О. Світлична (2015 р.)) та в зовнішньоекономічній сфері (Н. Зінукова (2018 р.)); 2) окремих аспектів формування компетентності в перекладі з аркуша (І. Сімкова (2018 р.), Е. Ersozlu (2005 р.), А. Martin (1993 р.)); 3) окремих питань формування компетентності в синхронному перекладі (Ю. Гоман (2002 р.), А. Ольховська (2014 р.), Г. Чернов (1987 р.), А. Ширяєв (1979 р.)).

Попри появу серії посібників із навчання галузевого перекладу, зокрема громадсько-політичної, економічної, психологічної, технічної та юридичної літератури, проблема комплексного формування перекладацької компетентності в окремій галузі з урахуванням специфічних для неї видів перекладу та їхньої питомої ваги в структурі цієї діяльності залишається маловивченою. Тоді як потреба в таких дослідженнях дик-

тується вимогами часу. Неабиякий потенціал у вирішенні цього завдання вбачаємо в розробленні системи контролю як своєрідного інтегративного компонента, здатного впорядкувати й узгодити розпорошені надбання всіх безпосередньо причетних та дотичних галузей знань, створивши в такий спосіб своєрідну матрицю, кожний окремий елемент якої перебуває у тісному взаємозв'язку з рештою.

Висновки з проведеного дослідження. На основі проведеного аналізу відповідних науково-методичних джерел маємо можливість визначити особливості ефективної реалізації системи контролю сформованості перекладацької компетентності в умовах вітчизняних ЗВО, як-от: потреба в залученні й розробленні різноманітних засобів для логічної організації контролю з боку викладача, само- й взаємоконтролю, які, з одного боку, сприяють підвищенню ефективності навчального процесу та його індивідуалізованості, а з другого – забезпечують формування в студентів важливих для майбутньої професійної діяльності навичок, умінь, стратегій та здатностей само- й взаємоконтролю; необхідність оцінювати не лише продукт перекладацької діяльності (текст перекладу), а й процес її реалізації, що пояснюється амбівалентністю природи перекладу та її складністю. Такий підхід до контролю сформованості перекладацької компетентності дозволить не лише зафіксувати / оцінити здатність виконати конкретний вид перекладу певного тексту у визначений момент часу, а й відстежити функціонування тих навичок і вмінь, які опосередковано позначаються на якості отриманого тексту перекладу. Це дозволить окреслити потенційні проблеми, що стоять на заваді належного виконання такого перекладацького завдання, чи навіть частково вирішити їх, залучивши необхідні допоміжні засоби. Вимога обов'язкового контролю виконання студентами будь-якого з видів перекладу й оцінки його якості, у край гостро постаючи в умовах викладання перекладу у вітчизняних ЗВО, дозволяє дійти логічного висновку про нерозривність навчання й контролю перекладу з позицій діяльнісного підходу та спонукає до пошуку шляхів його оптимізації.

Отже, наступні кроки реалізації цього дослідження вбачаємо у визначенні й практичному розробленні різноманітних способів і засобів контролю, здатних втілити всі вищевикорестлені особливості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончарова Є. Диференціація навчання фахових дисциплін майбутніх учителів іноземної мови у вищих педагогічних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Тернопіль, 2015. 20 с.
2. Княжева Е. Переводческий анализ текста и качество перевода. *Вестник Воронежского государственного университета*. Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация». 2012. № 1. С. 170–174.
3. Лазарева О. Переводческий анализ – основа качественного перевода (из опыта обучения в неязыковом вузе). *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2015. № 3 (45). С. 103–106.
4. Циган Л. Експериментальна перевірка ефективності методики контролю рівня сформованості усної перекладацької компетенції у майбутніх філологів. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія «Педагогіка та психологія». 2010. Вип. 18. С. 130–139.
5. Черноватий Л. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студентів вищих закладів освіти за спеціальністю «Переклад». Вінниця : Нова книга, 2014. 376 с.
6. Colina S. Further Evidence for a Functionalist Approach to Translation Quality Evaluation. *Target*. 2009. № 21. P. 235–264.
7. Martinez Mateo R. A Deeper look into metrics for translation quality assessment (TQA) : A case study. *Miscelánea : a Journal of English and American Studies*. 2014. № 49. P. 73–94.
8. Stejskal J. Quality Assessment in Translation. *Multilingual*. 2006. № 80 (17). P. 41–44.
9. Williams M. Translation Quality Assessment: An Argumentation-Centred Approach. 2004. Ottawa, Canada : University of Ottawa Press. 188 p.

REFERENCES:

1. Goncharova, E. (2015). *Dyferenciacija navchannja fahovyh dyscyplin majbutnih uchyteliv inozemnoi' movy u vyshhyh pedagogichnyh zakladah* [Differ-

entiation of Future Foreign Language Teachers' Training in Disciplines on Speciality at Higher Pedagogical Establishments]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Ternopil: Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University [in Ukrainian].

2. Knjazheva, E.A. (2012). *Perevodcheskyj analiz teksta y kachestvo perevoda* [Translation Text Analysis and Translation Quality] *Vestnyk Voronezhskogo gosudarstvennogo unyversyteta. Seryja: Lyngvystyka y mezhkul'turnaja kommunykacyja, 1*, 170-174 [in Russian].
3. Lazareva O.P. (2015). *Perevodcheskyj analiz – osnova kachestvennogo perevoda (yz opyta obuchenyja v nejazykovom vuze)* [Translation Analysis as the Basis of Proficient Translation (Based on the Experience of Training in Non-linguistic Higher Educational Establishment)] *Fylologycheskye nauky. Voprosy teoryu y praktyky, 3(45)*, 103-106 [in Russian].
4. Tsygan, L.V. (2010). *Eksperymental'na perevirka efektyvnosti metodyky kontrolju rivnja sformovanosti usnoi' perekladac'koi' kompetencii' u majbutnih filologiv* [The Methodology of Assessing Interpreting Competence of Future Philologists: Methodological Experiment] *Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo lingvistychnogo unyversytetu. Serija Pedagogika ta psihologija, 18*, 130-139.
5. Chernovaty, L.M. (2014). *Metodyka vykladannja perekladu jak special'nosti: pidruchnyk dlja stud. vyshhyh zaklad. osvity za special'nistju «Pereklad»* [Methodolgy of Teaching Translation as Specialty to Students of Higher Educational Establishments Majoring in Translation]. Vinnycja: Nova Knyga [in Ukrainian].
6. Colina, S. (2009). *Further Evidence for a Functionalist Approach to Translation Quality Evaluation*. *Target, 21*, 235-264.
7. Martinez Mateo, R. (2014). *A Deeper look into metrics for translation quality assessment (TQA): A case study*. *Miscelánea: a Journal of English and American Studies, 49*, 73-94.
8. Stejskal, J. (2006). *Quality Assessment in Translation*. *Multilingual, 80(17)*, 41-44.
9. Williams, M. (2004). *Translation Quality Assessment: An Argumentation-Centred Approach*. Ottawa, Canada: University of Ottawa Press.